

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

ชีวิตของมนุษย์พัฒนาได้ด้วยการศึกษาอบรม พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถ และด้านคุณธรรม ผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งใน กระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อไป ก็คือ ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่เป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีการติดต่อสื่อสาร ถึงกันโดยรวดเร็ว และมีความเกี่ยวข้องถึงกันหมดนั้น ทำให้แต่ละประเทศมีการแข่งขันสูง ทั้งในด้านการค้า เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อความอยู่รอดในสังคมโลก ชาติ บ้านเมืองจึงต้องการคนที่มีคุณภาพมาเป็นกำลังในการพัฒนา ไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม ในขณะที่โครงสร้างในทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ของไทยยังไม่พัฒนาให้ทันกับ กาลสมัย ประกอบกับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามา โดยขาดการจัดสรรและ การควบคุมที่ดี ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมวัตถุนิยม หรือสังคมบริโภคนิยม ที่ขาด ความคิดสร้างสรรค์ ขาดการพึ่งตนเอง เป็นผลให้โครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป สถาบันหลักในสังคมไทย เช่น ชุมชนชนบท สถาบันครอบครัวล่มสลาย เกิดปัญหาสังคม ขึ้นมากมาย สถาบันหลัก 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด โรงเรียนที่เคยทำหน้าที่ให้การศึกษอบรม เยาวชนมาแต่เดิม ในปัจจุบันคงเหลือเพียงสถาบันโรงเรียนที่ยังทำหน้าที่หลักนี้อยู่ จึงจำเป็น อย่างยิ่งที่บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในสถาบันการศึกษา ได้แก่ “ครู” ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ในทุกด้าน ทั้งในด้านวิชาการและด้านคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2540 : 9)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปี 2522 ว่า (ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์. 2542 : 3-4)

“ครูที่แท้จริง เป็นผู้ทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยันและอดสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ต้องหนักแน่น อดกลั้นและอดทน ต้องรักษาวินัย สำรวม

ระวังความประพฤติของคนให้อยู่ในแบบแผนที่ดีงาม ต้องปลื้มตัวปลื้มใจจากความสะอาด สบายและความสนุกรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน ต้องตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่ ต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ ต้องเมตตา หวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งด้านวิชาการและความฉลาดรอบรู้ ในเหตุผล” ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะเป็นครูตามนัยพระราชดำรัสดังกล่าวโดยแท้จริง

สวนดุสิตโพล (ส.นิกฐก. 2544 : 141-142) ได้เสนอผลการสำรวจในหัวข้อ ครูใน สายตาประชาชนทั่วประเทศ โดยการสุ่มตัวอย่าง 7,849 คน มีข้อสรุปว่า ประชาชนหนักใจ การกระทำของครู 5 เรื่อง คือ การล่วงละเมิดทางเพศต่อนักเรียนมากที่สุด การส่งเสริมหรือ ค้ายาเสพติด การลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ การมั่วสุมอบายมุข ไม่ทำตามหน้าที่ การใช้ อิทธิพลข่มขู่นักเรียน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าครูในอดีตน่ายกย่องมากกว่าครูปัจจุบัน สิ่งที่ประชาชน อยากรบอกรุมมากที่สุด คือ ขอให้ครูรักและเมตตานักเรียนแบบลูกหลาน และขอให้ตั้งใจสอน นักเรียนให้เป็นคนดี (ส.นิกฐก. 2544 : 141-142)

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า คุณธรรม คือ คุณงามความดี เป็นตัวคอยกำหนดให้คุณ ประพฤติชอบ กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ชั่วที่เลว ผู้บริหารในฐานะเป็น หัวหน้าต้องปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา สมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างแก่คนอื่น และ จะต้องบังคับใจตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดี ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมี คุณธรรมประจำใจตลอดเวลา (ฉลอง มาปรีดา, 2538 : 10) ความมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานของผู้บริหารเป็นไป ด้วย ความราบรื่น บรรลุจุดมุ่งหมายได้ดียิ่งขึ้น ถ้าหากผู้บริหารขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม นอกจากจะไม่สามารถบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีแล้ว ยังจะไม่เป็นที่ยอมรับของ ผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดศรัทธาในตัวผู้บริหาร และเสียการปกครองในที่สุด (บุญชัย จงกลณี, 2528 : 22)

ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนเป็นผลมาจาก ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน และ การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง เพียบพร้อมและมีคุณสมบัติหลายประการ คือ มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรม และ คุณลักษณะที่ดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติเหล่านี้ คือ สมรรถภาพ ผู้บริหารนั่นเอง ผู้บริหารที่มี คุณสมบัติดังกล่าว จะสามารถปฏิบัติภารกิจในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 2) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่ต้องทำงานกับคนจำนวนมาก การทำงานจะมีความสุขทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงาน อันจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ตลอดจนนำความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมไปปรับใช้ในการครองตน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 ก : 12)

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงานทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องต่อไปนี้เป็นพื้นฐาน คือ (ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย. ม.ป.ป. : 6)

1. มีเมตตา กรุณา ต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น
2. มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
3. ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้ร่วมงาน
4. มีความยุติธรรม มีเหตุผล และวางตัวเป็นกลาง อย่างสม่ำเสมอ
5. มีความรักและห่วงใยผู้ร่วมงาน
6. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่น

ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงาน ทั้งในด้านการทำงาน การปกครองบังคับบัญชา และการดำรงตนให้อยู่ในฐานะที่น่าเคารพนับถือ น่าเลื่อมใส กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรม ทั้ง 3 ด้าน คือ

1. คุณธรรมจริยธรรมในการครองตน
2. คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน
3. คุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งมีจำนวน 312 คน ข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอนทั้งหมด 4,162 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,356 คน ซึ่งต่างก็มีพื้นฐานด้านการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการประพฤติ ปฏิบัติตน การศึกษามีสถานภาพ ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องดูแลบุคลากรที่มีจำนวนครู นักเรียน ที่มีขนาดต่างกัน ประสพการณ์การทำงานของผู้บริหารและข้าราชการครูที่แตกต่างกัน และ

มีบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน ได้พบเห็น พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ทั้งในด้านการดำรงชีวิต การบังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยหลักธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนา มาใช้ในการดำเนินชีวิตของตน คือ การครองคน และใช้ในการ ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ คือ การครองงาน มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องการศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความหมายของข้อหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ตามหลักธรรม พระพุทธศาสนา ใน 3 ด้าน คือ ด้านการครองตน ด้านการครองคน ด้านการครองงาน ว่าเป็นที่ยอมรับของตนเอง ผู้ร่วมงาน และบุคคลทั่วไป อยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2547 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2547 : 1) ที่ปฏิบัติงานอยู่ใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งผลต่อครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี ขนาดโรงเรียนต่างกันประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันและผู้มีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการในสถานศึกษาที่ได้เห็นพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการ ครองตน คุณธรรมจริยธรรมในการครองคน และคุณธรรมจริยธรรมในการครองงาน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขนาดโรงเรียนและประสบการณ์แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

4. สมมุติฐานในการวิจัย

1. พฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีค่าระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. พฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีค่าระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

5. ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมการบริหารทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาได้ต่อไป

2. เป็นข้อมูลสนเทศให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 นำผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรอื่นในหน่วยงานให้เป็นที่พึงพอใจอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้บริหารสถานศึกษา

6. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับพฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. เนื้อหา ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมการบริหารด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 4,162 คน และจำนวน 3,356 คน ตามลำดับ

3. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 332 คน โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 162 คน ขนาดกลาง จำนวน 70 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 100 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 44) และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 167 คน โดยการสุ่มแบบใช้เกณฑ์หลักพัน (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 38)

4. ตัวแปร

4.1 ตัวแปรอิสระ

4.1.1 ประสบการณ์การปฏิบัติงานของครูผู้สอน เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ที่โรงเรียนปัจจุบัน จำแนกเป็น

- 1) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน น้อยกว่า 10 ปี
- 2) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 10-20 ปี
- 3) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน มากกว่า 20 ปีขึ้นไป

4.1.2 ประสบการณ์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) ประสบการณ์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีประสบการณ์การทำงานที่โรงเรียนปัจจุบัน จำแนกเป็น

- (1) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน น้อยกว่า 2 ปี
- (2) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 2-3 ปี
- (3) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป

2) ขนาดโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนปัจจุบันที่มีขนาดโรงเรียน

- (1) โรงเรียนขนาดใหญ่
- (2) โรงเรียนขนาดกลาง
- (3) โรงเรียนขนาดเล็ก

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ด้าน คือ

- 4.2.1 ด้านการครองตน
- 4.2.2 ด้านการครองคน
- 4.2.3 ด้านการครองงาน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกทั้งด้วยคำพูด หรือ การแสดงท่าทางต่าง ๆ
2. คุณธรรม หมายถึง ความสำนึกดี ที่มีอยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่แสดงออกด้วย จิตสำนึก โดยมีเป้าหมายในทางไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีแต่ความยุติธรรม การเสียสละ ความมีน้ำใจต่อกัน ความเห็นอกเห็นใจกัน รวมทั้งสิ่งที่ตั้งงามที่ควรประพฤติ
3. จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ใน ครอบครองของคุณธรรมหรือศีลธรรม
4. พฤติกรรมการบริหาร หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารของหน่วยงาน จะต้อง แสดงพฤติกรรมที่เป็นทั้งผู้นำและผู้บริหารในการพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน โดยใช้ภาวะผู้นำที่ดีและใช้ความสามารถในการบริหารงาน ใช้ความรู้ประสบการณ์มาพัฒนา หน่วยงานและใช้เทคนิคการบริหารที่เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานและหน่วยงาน
5. พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงกิริยาอาการออกมาในสิ่งที่ตั้งงาม จนเป็นนิสัยหรือ จนเคยชินเป็นปกติ วัดได้โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม
6. คุณธรรมจริยธรรม ในการครองตน หมายถึง ความดีความงามที่เป็นตัวคอย กำหนดให้คนประพฤติชอบกระทำในสิ่งที่ถูกต้องและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ชั่วที่เลว
7. คุณธรรมจริยธรรม ในการครองคน หมายถึง ความดีความงามที่แสดงออกถึง ความสามารถในการประสานคน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพและให้เกียรติคนอื่น
8. คุณธรรมจริยธรรม ในการครองงาน หมายถึง ความดีความงามที่แสดงออกถึง ความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
9. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้ง รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2547
10. ครูผู้สอน หมายถึง ครูปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2547

11. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง องค์กรบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา

12. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ตั้งอยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

13. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นตัวกำหนด ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 1,001 ขึ้นไป

โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 301-1,000 คน

โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 300 คนลงมา

14. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1

15. เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาที่รวบรวมสถานศึกษาที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอแกดำ อำเภอเชียงยืน กิ่งอำเภอกุดรัง และกิ่งอำเภอชื่นชม